This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PG
5438
.07
.N3

BNÓCKE.

BASEŇ

HVIEZDOSLAVA.

Stanford University Libraries

Digitized by Google

PG
5438
.07
.N3

BNÔCKE.

DASEŇ

HVIEZDOSLAVA.

V prospech »Domu«

edition 10 »Slovenských Pohľadov.«

Stanford University Libraries

TURC. SV. MARTIN.

Tlačou knihtlačiarského účastinárskeho spolku

1890.

Digitized by Google

Digitized by Google

Országh, Pavol

NA OBNÔCKE.

BÁSEŇ

HVIEZDOSLAVA.

V prospech »Domu«

odtisk zo »Slovenských Pohľadov.«

TURČ. SV. MARTIN.
Tlačou kníhtlačiarskeho účastinárskeho spolku.
1890.

Digitized by Google

PG5437.
O7N3

Digitized by Google

Ako dáki husári v ohňa výpomôcku,
hurtom sadli na kone: a poď! na obnôcku
strhli vo cval, zpod kopýt až ziskrilo zrazu —
prchký dupot zajachtal z nadmlynského srázu;
prach zkudlil sa, aby toť potančil si ladne
v lúčoch slnca ešte raz, pokým nezapadne
za zrub holí temnistých, a noc neprihrnie
s neho rosou omyť zdĺž cesty i tie tŕne.

Krepkí radom zurvalci! chasa nezkrotená!
Poznať po jích obratoch: ako bez strmeňa
(čoby strmeň? — sotvy aj vedia, ká to sprava?),
bez podsadu pomoci, leda začrúc zľava
hrsťou bujnej do hrivy — každý hupol v mžiku
(v sedlo? ba čo!) v lasičí chrbát tátošíku,
podšmariv si halienu; i už strmo sedí,
priam aj žrebcom ztočí, v stráň zazre na výzvedy
(čajs' za milou), ihrajúc tak posliedi z chvíľu —
vranca v tom zavráti vpred, širák drgne k tylu,
druhom kývne: pohodia úzdy sťaby pletky,
razom popchnú opätky, bziknú — zmizli v letky —
od prírody jazdci! — I prázdno sotvy vravím:
nejeden z nich na jaseň strihne ku tým pravým,
ku husárom... Čoby nie!? driečni chlapci všetci!
a koníček, šablička: tiež dve krásne veci!

Digitized by Google

krajšie ver', jak farbák pluh i čo praskot biča.
Nech si otec napotom drží pohoniča!
uzná, jak to bez syna — že vraj ničomníka,
uzná — zpomnie, srdito chytajúc sa styka.
Chudera mať, pravda, tá znovek skľúči ruky,
a nádvorím rozsievať bude trpké muky;
dievčina tiež v komôrke neraz zrosí očká —
nu, Bôh tamtú poteší, táto azda dočká.
— Vraj, že vojna môž' byť? — Nech! i s tým vojak ráta
Každý tuhý junák on! ktorý ani kata
sa neľaká — nešťastiu smelo ziera v oči,
za tým, čo chce, do vody či do ohňa skočí;
jemuž niet tej priekopy ni ohrady v mieste,
by ju nepresadil, keď zavadzia mu v ceste,
nieto jedle, bárby v mrak siahaia jej štica,
aby ju nesliezol hneď ani veverica
(tak na príklad: vôdor len nestavajú nízko,
jemu však to ako nič, skočiť na bojisko —
hračkou kladu navaliť v plece, privliecť z hory,
hájnym lávku odložiť — ten on zbojec!); ktorý
nechyruje o biedach, nikdá neznal žiaľu,
prv nežby sa dotkla ho, v bok odkopne skalu;
i na koni obsedí, hľa, bez príprav všakých,
a čoby bol šarkanom bájok kadejakých,
na ňomž černokňažníku je dosť neobsedno —
ba sám víchor čoby bol, jemu všetko jedno — —

Kamaráti z detinstva; vrstovníci, jakí,
treba-li čo podniknúť — fígeľ vyviesť dáky,
hneď sú jednomyslní, nezkazia si vôľu:
jak i posiaľ pres leto často pásli spolu
(a pásali za nocí peknych tak i vlaní),
zrekli sa zas: — pod večer hore Za parkany

Digitized by Google

(zkadiaľ cesta poľami ženie do Laziny)
vraj sa síjdu.
Dodržal každý. — Lenže stíny
štíhlych zrástly topoľov hodne po ohradoch:
naložili kosiská; v šerých znikli sadoch;
i než slnko o stupäj pokročilo v sklone:
prikvitli i s koníkr.i už na miesto oné
ľahkí, strojní, v halienke lengajúcej voľne,
za širákmi z dneskajšej kosby kvieťa poľnie,
valaška na taršuľke lesklá — ani víťaz
v zájezd —
Zrazu: „chlapci! ľaď, už vám ciepka Kytas —
Nepovedám, toho sa tak priam nestrasieme?
Teľpis starý —“
Iní: „smiech! kuľhá —“
„— jaba! drieme;
nevyspal sa, záletník! cha-cha —“
„Ale ktorá
chcela by ho u čerta?“
„Pecúchovie Dora,
i s výskokom! —“
„Ešte čo!“
„Var' nie dobrá pára?
starodávny krpec i starodávna sára!
Ťaj, tým svojím poločkom ako za ním kuká!“ —
„Kloptáň objal ramenom. Len čo má tam dnuká?
škúli ani vrana v klub —“
„najskôr dačo spŕcha
mu veň konopatého —“
„Do popuku! mrcha
čiahla mu dnu; ale ho aj privrznul k sebe!“
„Sivku pác-pác! aby znal —“
„že tam rastú zrebe,

Digitized by Google

nie otava — cha-cha-cha!“
„Už ten ti má čosi,
kamarát! — veď vyberá a pod tupák nosí.“
„Prisám, je tak! vyžúva. Nebodaj kdes' skváril
najmenej pol jablone; zas ohryzok šmaril,
vedroň —“
„Až keď popratal. prú sa nerozkýva —“
„Flochá ešte po stromoch; uškiera sa, zíva:
najskôr, by mu do huby ešte zo dve spadly —“
„Ryntu prikryl — aha! už ide! sem sa díva,
zbadal — sto striel! rušajte, skoro —“ Bystro vsadli;
a s pokrikom ‚hybaj!‘ brnk čeľaď sebevoľná —

Iba jeden teperí za nimi sa zvoľna:
Maťo Kytas.
Trojku dnes sušil na Vtáčniku
celý deň. I ačpráve na dlhokú týku
slnce ešte obzorom, už ho omínalo,
obzeral sa: koniari či netrielia v bralo?
Pomyslel si: uvidím, či nebudem prvý!
dlane popľul — potrepal voslep na ostrvy,
a poď v nohy úvraťmi. Všetek doparil sa
spechom, doma šipľaním; predsa opozdil sa.
Tu mať (bola vdovicou, a samého mala —)
ho okríkla: „ani krok! Či nenachrumala
sa dosť pres deň mršina, a to bez osohu?
Parom ti ju posvietil sohnať — po batohu
bych si bola odniesla žito — Drychni doma!
keď po pastvách vylíhaš, včas do kosby kto má? —
Slúchni, Maťo. Radšej nech drhne sa tam v tráve
pres noc — máš jej v rezačke —“ „To si dajte krave,
náš hrdoš sa pýta pásť — tuž len pôjdem, mamo,“
vrkol, pojal sivého. „Bodaj všetko známo

Digitized by Google

nešťastie ťa potkalo! ty skrčenec starý!
Nehanbíš sa s papľuhmi bzíkať po chotári?
Kebys' na dač súci bol, nie nevesta dáka:
vnučka by ma odmeniť môhla od kosáka,
vnučka! — och, ty nepodar! tík! sťa ten roh krutý! —
Vrátiš sa ho!? — jaj, haluz! — jaj, tie tvoje škuty! —
Iď! — zabi sa!...“ Takéto sypala naň slová,
až zkäroval závadou — Tu zas pasca nová!
Uličkou šiel pomedzi rozložené sady;
zprava rompí zlatý vosk, zľava ale hľadí
naň rôj jabĺk buclatých, krásnych ani zora,
s vetríkom sa škádlia — strom nahrbená stvora —
Mať nedala merindy; zmrmlal: „užtoveru,
aspoň zo pár na slinku —“, zazrel v plote dieru,
i keď strehmo vypátral, že je mŕtvo všade
(hospodári po poliach, deti kade-tade —),
prevliekol sa zdýmajúc; a kým sivko v tôni
požmuruje, gazdíčok lozí po jabloni.
Sivko zprskal, z nudy aj štiav už lapkal suchý;
gazda kmáše ešte vždy, title do pazuchy.
— Ustal vposled; alebo ocieľku pre kremeň
asnáď vetril? Dosť na tom: keď zatúžil remeň,
aby sa mu košeľa dák' nevykasala,
s opálavým výsypkom zlodejského sala
pobral sa v dol plazive, jak sa vlieka chvostáľ —
až šťastlive na konár najnižší sa dostal.
Lež v tom zočil jablko ešte ponad seba
to najkrajšie! Rozhútal: musím mať i teba,
musím! — A veď blízko je, vábi, lístim šustí:
len sa zopäť, dostať ho i samými ústy.
Postúpil i zopäl sa, tu — druzg! konár pod ním —
skydol sťa klát, zareval ‚jojój!‘ dúškom hodným.
Zobadal sa však i hneď, že je v zahájenom,

Digitized by Google

kde bedákať neradno. I bár pod kolenom
špelo mu to, v ľadviech zas slaby šilom bádal:
sčeperil sa dákosi, i odkyvkal ztadiaľ.

Len von bol však, prešlo mu. ‚Ejha!‘ posepnul sa.
Koňa pojal za vodzku, a naozajst hnul sa.
Ale čo krok: jabĺčka tým viac ani muchy
začaly ho štipkotať. Mykol do pazuchy,
jedno vyňal — krásota! „Ho-ho-ho!‘ si zvýskal
ani decko, v priehrští gúľal ho a stískal.
Sotvá stačil polykať sliny, zalievaly
tak mu ďásna, zostrené zuby strečkovaly —
A tie druhé akéže —? šukal ďalej, šuká —
až vkrátce ich nasádzal plno do klobúka
a veru s dnom poriadnym, súcim na bobánky.
— Len či aj tak dobré sú? a či dáke plánky?
Prôba nikam — alespoň jedno treba zkúsiť;
zavätil, ‚hí! frišovky‘, zmľaskal — Priam aj dusiť
vzal sa ich čo najatý. ‚Chrum-chrum‘, bolo po ňom.
Ten chrust a či závisť vše potrhla i koňom.

Nuž pri tej hľa robote, jak sa usiloval
naponáhle zporajiť, čo bol nadežmoval
(zvláštny výjav v skutku! zrak stĺpkom do klobúka
upretý — snáď verne-li dodá ústam ruka
za každým, čo zachváti? záhryz až do jadier!
až mu pritom po čele brnklo hajno kadier —
sporý žvach, hlt, aniby hádzal poza ploty —),
pri tej práci zazreli ho šarvanci totí,
keď uvrzli hneď aj preč.
Že to bolo lesťou,
zbadal i on — ‚Počkajte!‘ zahrozil jim päsťou.

* * *

Digitized by Google

Kde tí boli o chvíľu, popred ktoré hony
v akom poli? ťažko riecť. Na vrchovom koni
letí sa to vo vetre, funí ani strela,
zvlášť ak jazdec tamto tým podobný je zcela,
a nie kydoň, ozembuch.
Predsa na prekážky
natrafili všaké tiež. Spôsob, pravda, ťažký
naskrz nebol vyhýbnuť pletkám — ja tam, hada!
Mládež sama priečna je, i figľuje rada.

Len čo zahli Vôkolnou, starú stretli babku.
Niesla v uzle na ruke bezpochyby švábku
a motyku na pleci. Nachýlená vekom
drbolila v stretky jim. „Bodaj ťa i s priekom!“
zhundral Juro, Zvarov syn. „Pecúchovie stará,
tá veštica! — ktoby aj? Nech ma tu Bôh skára,
ona je! jaj, hrmených —“ strmnul, koňa zhačká —
„Horšie, ako keby nás čierna prešla mačka,
horšie! — Dosť už motúzov nasmolila z liga,
uždi! po nej — horký tam! vystúpila stryga,
hrmen —“ „Nemäť“, Klockov mu Jano na to. „Vari
sa jej bojíš a či čo? — Nechže si tam čarí!
Dnes nezlámeš kolesa ani nevyvalíš;
a ak ztratíš podkovu — z čoho by žil Pališ
s kŕdľom nahých detvákov? — Jestli ty s ňou pekne,
uvidíš, i ona tak. Nono, čo nám rekne?
Hej, odkiaľže totčička?“ „Ako, synak? ako?
nepočujem —“ „Odkiaľ —?“ „Ach, tu hľa nedeľako
kopala som, kopala — ja že dáki ťurci,
až strach ma —“ „A švábočka aká —?“ „Chrústi, šťurci
žerú mi ju “ (Či ťa čert po nej,“ zbručal Zvara,
„hybaj!“ „Čakaj,“ Klocok zas.) „Hm-hm, veru kára —“
„Ej-hej, potrest — A čo vás?“ „Ešte sme nie všetci;

Digitized by Google

Kytas ide za nami, podurte ho predsi!“
„Dobre.“ „A Dorka je kde?“ „Išla kroz ráždiny —
a vy kdeže na koňoch?“ „Hore do Laziny
ponocovať —“ „Zase ta? Včera bola Dora
tam — ovos náš samá vraj stupäj že je zhora,
to vy?“ „Ej, nie!“ — „Najskorej Kytas, ten sa pľance —“
škrkol Mišo Ranostaj. „Kytas?“ tvárou rance
sbehly sa jej nanáhle, čelusť povyčnela,
strmla, na motyku sa chvatom podoprela —
„Kytas? lotri, koľko vás! vy ste záškodníci!
bodaj ste tam ešte dnes zbĺkli v blískavici!
Kytas? čerti —“ „Ak nie on, medveď, divé svine —“
ohlásil sa Ondro Suk. „Vám na pôdhrdline —.
ale nahľadíte sa! hneď som u richtára —“
„No len choďte, šťastlive —“ zažičil jej Zvara,
„poďme!“ „Ale — Klocok v to — čo vám chybí, totka?
inokedy bývate sťa ovečka krotká,
a dnes ani rady vám, žiháte sťa osa —“
„Iď ho! pokým na kameň nedopadne kosa,
ošemetník — všetkých vás v jednom brde tkali!
všetkých —“ „Pozor! vidíte, z uzla sa vám valí —“
(a skutočne, koniec v tom upustila z plachty,
kotúľ švábka po ceste —). Zasypela: „ach, ty! —
vy psohlavci!“ Zchvela sa vztekom sťa osika
v búri, sem-tam zhabkala, hľadí, kde motyka? —
„Nič to! hneďky (hodlal síjsť s koňa) pomôžeme —“
„Nechcem!“ piskla. „Posbieram sama — hadie plemä!“
„Nech si sbiera do noci —“ zrechtal sa Suk. „Aha!
tamto sa už teperi Kytas — nech pomáha! —“
„Iďte v čerty, lebo vás...“ siahla po motyku;
ale tiež neleniví, bo v tom okamžiku
prchli odtiaľ, ktorýsi dodav ešte k sporu:
„hybaj, Kytas, pomáhať! —“ „a pozdravte Doru!“ —

Digitized by Google

Opodiaľ zas, ako sa obracali v Kúty,
môstkom práve prehnali, popodeň sa rúti
bystrý prúd, by ponižej šustol do prepasti:
zľava úzky na chodník, zpoza bujnej chrasti
dievky sa dve vyšvihly — Tuturovie sestry,
na hlavičkách ručníček zjarabel sa pestrý,
a v zásterkách ani sneh; v rukách kosáčiky,
v nichž, čo jedno kročily, rýchlym ‚šiky-myky'
zahralo vše večernie slnko v svetiel čare
a odbleskom zbarvilo milé dievok tváre;
blížily sa znáhlene. „Tisíc! — ani srny!"
prsty zluskal Ranostaj. „Len či to v tom tŕni,
na lohyni či pod ňou taká čačka rastie!? —
Kukaj, Števo, tisíc striel! to už iné šťastie —
či vidíš?" a zaskočil ku Zaťkovmu. „Luče!
Poznáš si var' Marienča? dievča sťa kvet rúče!
(Bola staršia od Terky a kráčala zpredku.)
Bysťu, nemá páru! hľadz, ani zora v letku —"
Števo flochnul síce, no pozasinel, škrípnul,
zmraštil čelo, plaváka skubol, až sa vypnul,
„iď! daj pokoj —" Ranostaj: „i čože sa stalo?
kamarát —" „To moja vec; nemiešaj sa, šaľo!"
odseknul, i popudiv koňa, ušiel strečky.
Čo mu? hádal ten i ten. Dáke tajné priečky,
či klebety? — Števovi všetko oči kole;
i prv zvirgal — bolo znať, že je mrcha vôle.
Ľúbosť predsa z dávnejška — a takéto hnevy!
Cúvli zpiatky, zastali a vyčkali devy.
Zvedli shovor; otázka padá na otázku.
„Kde ste boly, dievčatá?" „Na Borovom lázku,
pri jačmeni —" „Ba hroma! Načože je kosa?
a či vaši, otec a brat dosť nepokosia?"
„Poľahnul nám miesty —" „A Jožo —?" „Tiež tam, viaže —"

Digitized by Google

„A nepôjde s koňmi? sa sľúbil —“ „Do Čierťaže
po pšenicu ešte má — neviem.“ Marku zjavne
čosi v duši trápilo; ako zánet blavne,
keď vzozrela, líčkom jej vše prebleskło, v zmätku
sklopila však ihneď zrak plachý, po kvieťatku
bielou nôžkou štárala; trpko žmykla ústy,
postupila — „Už? a kam?“ „Len hen do kapusty
pre list —“ Iste bola by nestretla ich radšej;
mrzelo ju — Ranostaj zaliečal sa mladšej,
čo tí s Markou žvastali. „Ale, Terka, povedz,
ký beťah tých preletel? Števo, sťa jalovec
keby mu dal ovoňať, jaší sa a zlosti;
Marka, vidím, horiče má už do sýtosti;
čo to?“ „Pánboh že ho vie; sestra nič nerečie —
Števo, už sa, zdá sa mi, druhý týždeň vlečie,
čo nenazrel, aspoň ich nevídam sa schodiť.“
„To je zvláštno! Musíme dáko ich pohodiť —“
„Načo? nech sa vyzúri ten zanovit znova!
znáš čudáka: božechráň s dakým ztratiť slova,
pozasmiať sa — tým menej! I na oči puto
naložil by — Často mi sestry ozaj ľúto;
ale blázon, trápiť sa — ja bych uvidela!
nikdy! —“ „Ej-ej! Ty by si var’ obrátiť chcela:
aby sa ti ukladal — tak na príklad i ja?“
„Probuj!“ v smiechu uskokla. Popchnul: „šumná žmija!“
„Ideš!“ — „Poď už,“ Marka v tom — A odbehli briežkom.
Koniari tiež pošibli.

Števo ozaj v ťažkom
škripci bol sa mocoval za tú krátku chvíľu,
v ťažkom. Prudko prášil síc zprvu, no na silu
išlo to preds’, očistom; kamdiaľ, to povoľšie
klusal skoro údolím — až kde cesta v olše
zabieha, sa zastavil. Hupol s koňa, v jarku

Digitized by Google

učupil sa — iste v stráž, lebo nielen Marku
i ostatních špehovať snadno bolo odtiaľ;
čo viac, vetvy rozkriačil, čo zpriečneho, odťal.
I prv ni za polsveta by bol neobzrel sa;
predsa videl všetko on, cítil — Nech tak smelca
zbadal by bol vo svojom háji — večná beda!
nie, ten tajný duše zrak oklamať sa nedá.
Musel ľúbiť hlboko; preto v nedôvere
ocítil sa nevdojak — Bezdnom na jazere
toť shon stály vlniek, ač čistých, bezúhonných —
ach, a dievčí úsmev je sťa lúč slnka po nich.
Mal ku vojsku; môž' byť. to pokoj jeho ruše.
Rád by ju bol opútal celou mocou duše — —

Striehol. Dlhšie nešlo však — skočil, skoro kríkol.
Na šťastie, v tom pohli sa. Sadnul, a vpred bzikol. —

Bukovinou trieliacich, ač po slnca skone,
ešte džavot zarazil. Širom na záhone
panskom hmyrí čeľaď a sbiera, snáša snopy,
kríže kladie, harcuje, výska, žarty tropí.
Dievky vše i zanôtia, každá inú túhu,
háje na to ozvenou — a nevesty: ‚huhú!‘
Sadá mrk, západom po svieci hasne svieca —
padá rosa — musí byť dohrabané predsa!
Preto ten chvat, mihanie postáv v ľahkom mrku,
hrablísk šprihot belostný, mítor kriku-štrku.
Na dni najskôr lenili, postávali, smiechy
stvárali; a nemal kto zavracať ích hriechy.
Pán úradník? podistým driemal niekde v chládku;
abo mysliac, dozerá Pánboh na čeliadku —
lelky chytal po horách, na ramene pušku,
sliedil — koncom koncov, nu — kŕča vzal na mušku.

Digitized by Google

Divno našim jazdcom, že tí tam ešte hrabú;
„kýho čerta!“ privolal ktorýs'; „var' ste labu
lízali — či zubami vyprášťali kosy!? —
Ozaj koľko do kríža kvapák ide rosy?“
„Po nich!“ výskli ženci a žnice. „Hrabliskami!“
„Pokosiť ich!“ „Na vidly!“ „Sviazať povrieslami!“
„Do kopy ich uložiť — zdepčiť bohovate!“
takto zúriac, frčalo všetko na úvrate,
zlapať a zdubasiť ich. Celý pohon nastal,
potyk stínov. Úradník očul tiež; čos' zžvastal,
najskôr kliatbu, že ani jeho neušetria —
schytil škrablicu a paf! rypol do povetria,
až sa radom ozvaly všetky hory-doly.
No ak panskí lapaji i obratní boli,
vrátili sa nesrebúc. Sotvy ích skok tretí —
keď šibali dávno jim utrčili päty;
ba var' ani škrabľa tá tak brok neodnesie,
ako sfujazdili hor' srázom, zmizli v lese.
Odtiaľ ešte zakríkli: ‚hrabaj! hustá padá —‘

Darmo: mládež priečna je, i figľuje rada. —

— Kytas?
Ten, jak pobadal, že ho zanechali
tí žugani: sivku si ku podstavcu skaly
pritiahol, i vydriapal akosi sa hore;
nohy svesil, pozvíjal kous' tyninou spore,
pohnieždil sa. trkol ‚hý!‘, ľavou chmatnul v hrivu,
tak pobehnul; sepkavo speší, nohy v kyvu —
Zadržal sa ešte ta. Čosi k sebe mrnčal;
švácal sivku, bárs aj hnal, až mu kloptáň drnčal.
Najskôr totých dohoniť chcel, i preto duril.

Digitized by Google

Stretol starú Pecúšku — oči pozažmúril,
nechcel ju znať a či čo? „Ľaľaď! žaba v daždi,“
zhýkla. „Maťo! — bodaj ťa, veď mi všetku zmiaždi!“
Ale ani netúrnul; klusal. Hja, uvidel
neďaleko súdruhov; i jak tkáčka bidiel
spravou, začal zatáčať ramenama, buchnul
kŋňa, ryknul: ‚čakajte!‘ — Ale horký slúchnul.
Jasný v chviľke obličaj ihneď mu zas zkyslel,
odul gamby, ‚bláznivci!‘ zbručal —
Fáral; myslel —
lenže o čom? O pomstve asnáď, o protivni,
akou im dnes zaplatí za ten posmech —? Divný
by to pokus od neho! Kto tým zdolať v stave?
Ale tomu podobné musel variť v hlave,
bo strehotal očima, znoja celé hrachy
mu rinuly po lícach; zkúšal ramien vzmachy —
Zrazu ako bez seba výskol: ‚tu-tu! ľaľa —‘
(bolo: z prachu podkova sa mu zligotala),
na chabinu sotkol ju, zdvihol, poza kršu
založil, a spešil diaľ.
Sbehnúc po návršiu,
Tuturovie dievčiny zazrel. Pod rakytou
stály; Marka hľadela kamsi s rozpačitou
túžbou, pokým Terka čos' pletla na vrkoči.
Maťo dobre nenechal na nich hladné oči,
zvlášť na Marke; v tváre jej jas tak zakochal sa,
zkašlal, chcel i niečo riecť, ale okúňal sa.
Polknul — inam vrátil zrak, a bok z kejsi pýchy
si podoprúc, prehnal — Snáď nečul zvučné ‚chy-chy‘
Terkino, bo podistým ináč by bol meral
cestu, ani toľko ráz bol sa nezobzeral.

Klusal, zase — podkova. Tak sosbieral štyri.
Ani čoby zlata kus, tak mu to hruď šíri,

Digitized by Google

plní srdce radosťou. ‚Hahój!' zavýsknul si —
‚Mám vás —' duňal pre seba; ruky, oči mnul si,
keď popratal za cestou všetko do kriačiny.
Jemu sa tu posmievať budú ledačiny?
papľuzi? i nechajú samého sa štverať?
Dobre; však ztratia-li čo, a on musí sbierať:
čo zodvihol, jeho je, nechsi prislúchalo
komukoľvek, nedá ho! čoby sa čo stalo!
Vie, potratiť mohli to len tí pikulíci;
ale nech tam každému otec íska v štici,
nedá — nedá! Zrechtal sa, až ho podhodilo;
aha, potrest, odplata — Tak mu sladko, milo.

Teperil sa tedy sám.
Slnko práve zašlo.
Šero hneď sa rozlietlo, i kde záblesk našlo,
zafúklo ho pospešne, zdujúc tmavé líce;
svit márnilo, jastrab jak káutri holubice.
Ktorý stihol, uletel — vzletnul prevysoko,
kam nedôjde tak ľahko ani šera oko.
peruť tedy tým menej z netopiera blánky;
tam zasadly — splynuly krásne na červánky
fijalovým obzorom, ružou venca každý —
až ulietly vyššej zas, by zalietly na vždy.
Či to ony letia späť? toť, noc hviezdovitá —

Len či tomu chuďasu ozaj tiež dač svitá
podobného oblohou duše? kto nám povie?
Sám ak vie aj, nepodá, nezná predviesť v slove
obraz, bez ktorého je človek hluchá stena.
A či reč je nástroj len, sprava prihodená,
ňouž zasiahnuť v ducha výš lzä, i v hĺbku ňadier,
treba však prv svitu tam, tu zas sľubných jadier?

Digitized by Google

Tedy chápe kol seba krásu sveta? vôňu
cíti lesov? rozkrýdliť zná ponočniu tôňu,
i vplynúť jej otvorom do hviezdneho mora? —
Chudák! najskôr živorí i bez svitu z hora,
najskôr — biedno stvorenie, postihnuté kruto,
prv než mohlo ubehnúť, už na duši puto — —

* * *

Večernica plála už jasne v nebies bráne,
čo octli sa v Lazine — šírej na polane,
obostatej polkruhom vlnitými braly,
ktoré v tmách jak parypy obrovské sa zdaly.

Pokraj lesa sišli. Hneď uchystali putá,
že ich koňom naložia — „Choďte! ani ruta
(kríknul ktorýs') predsa tu pastva! Ešte trápiť
zveri? — nech sa rozchodia, všade jest čo lapiť —"
„Blízko ovsy," vetil mu druhý — „škoda potom —"
„Ja dbám! nech si ohrádza každý čo aj plotom
vyše tých brál; už ja ver' svojmu nenaložím!"
„Iha!" zpišťal iný v tom; „raz sa nezabožím! —
nohu! — tak je, aby ťa z jazerných striel stôsa —
moja devla, brnoša na predniu je bosá!"
„Hop! kamarát — nebanuj, môj tiež!" — „I náš!" tretí.
„Máš! bouprisám — Nebolo utŕčať nám päty,
sťa bez duše! — Budeže otec divy robiť!"
„Ech, popadnem starý ráf, a dám v tichu zrobiť!
Bolo to tam — podkova!" „Tobôž!" vresknul Zvara,
„hej, nemá jej na zadnej — Tá ropucha stará!
nepovedám, s ňou sa síjsť — istý nezdar na to? —"
„V skutku! hrom sa zapáral —" „Ak ich našiel Maťo!"

Digitized by Google

„Dajte pokoj!“ zahriakol Klocok — Pusťte kone!
Môžu ony z toho, že málo dbáte o ne?
nepozrete podkovy, či sa neodkväčia?
Hľadajte si zajtra, dosť toho — u kováča!
Nech sa pasú, pusťte, a — chlapci! do roboty!
Nebudeme po tme šiť starým babám boty?
frišku! berte valašky; šmáňa, klocky, drevo! —“
„Klocka máš už jednoho“
„Nepleť! — Kde si, Števo?“
„No?“ — „Kresivo u seba máš?“ — „Mám,“ vetil.

Čosikamsi veselý ohník pozasvietil
prostried smrečín pošmurných s dlhou, svislou chvojou.
Každý statne narábal valašenkou svojou;
po hore sťa narážkou zavírily ťuky
(hora zťažka vydýchla, najskôr veľké muky —);
ten privliekol ráždiny, vývrat ten, ten rohy —
iní nasekali zas chvoje celé stohy.

Prv ráždinou, suchármi nakŕmili vatru.
Zprašťalo to, zšviešťalo; k zelenému šiatru
smrečín plameň šľahal až, tam iskrami písal,
až sa čečinový stán celý zakolísal.
Vážne stáli kol vatry, zabronení v tvárach.
Do nej hľadel každý — snáď hľadal dač v jej žiarach,
čo však? slávu mladosti? príklad jarých vášní,
v nichž tak chytro strávi sa život roztopašný,
a či vôbec tajomstvo pozemského bytia?
Ponad vatru vatra hviezd — —
„Prisám, iskry číta
hen ten! zrakom kotúľa obyčajom sovy,“
skočil zrazu Ranostaj durne ku Sukovi.
„Hopsa! brachu bez strachu, čo si?“ — „Azda čosi,

Digitized by Google

a čo bys' rád?“ — „Suk či buk?“ „Ktorékoľvek, rosy
rannej nezľakne sa ver'. neboj! za to stojí —“
„Voda oheň zaleje! no buk, ten sa bojí,
spálil by si kožuštek — že nie? dokáž, chmurák,
preskoč vatru, ak si chlap!“ „Čo dáš?“ „Biely turák —“
„Máš ty —“ hupol predsa, stred páľom prešmaril sa.
„Na moj' kušu, smolnatý dosť, a nechytil sa!
Ušu! chlapci, Varecha! Pazuchovci! hore!
viete vy liezť po strechách, krepčať na sokore,
hajduchovať — ľaľaľa! aké zlaté muchy!
varechou ich ráňajte, sypte do pazuchy!
Skoro, jedno za druhým! ta do tancu všetcia!
Zvara, zváraj! —“ „Dočkaj si, musím vidieť predsa,
ako ktorý prebrkne ohňa pres letáče;
až potom vám ukážem, ako Zvara skáče!“
„Uvidíme —“
Popľuli dlane, zatúkali,
a o závod hybaj! pres plamenisté valy
metali sa, pravdiví z báje ohniváči;
a každému divý ten rozpust tak sa páči:
jak sa šine plameňom práve, ztľapká, zkráka
sťa krkavec: ‚kr-kr-kr — v priehrští mám vtáka,‘
a keď cupne, zkôka ten: ‚poď, poď sa podívať,‘
ten zas revne: ‚sto bohov! — naučím vás kríváť,‘
tretí: ‚mňau, mňau! kocúrik,‘ ďalší: ‚ku-ku — kukla!‘
‚bžik-bžik! vlasy,‘ ‚bodaj ťa! návlaka mi pukla —‘
A za každým ruv a tresk, nehorázne smiechy.

„Števo! (zase Ranostaj) či tam dúchaš mechy
pod tou jedľou? — Takoj nám jednu zagajduješ,
rušaj! Jedľa nevie nič; ja viem! Marka, čuješ?
vzkazuje ti — hádaj, čo? ako by mäd tiekol —“
„Nebaluš!“ v reč skočil mu. „Už som ti raz riekol:

Digitized by Google

nepchaj sa; i radím ti: jazyk daj za zuby!
ináč ľahko iver môž' vleteť ti do huby —"
„Mrkvot!" zbručal. „Klocok, hej! kdeže vláčiš sane?
sem sa!" — „Prídem do skoku až na rok o Jáne —"

Všetkým razom napadol Zvara. Kde je, čo je?
V tom lomoze, jako tam vystrájali svoje
šanty, štoporčili sa, drali po pažiti,
ukradol sa potajme; a kde kútik skrytý
v húšti, bujnom na mochu ustlal si a ľahol.
Čupel tíško, smial sa i ešte lepšie vtiahol.
Ale vyňuchali ho skoro. „Ideš z diery!
hastopiere," kríkli naň. „Tuto! na pazderí
si var'?" Čušal. „Hlaveň sem! smoliar do borovčia!
nech len zpraští, prejde mu trpezlivosť ovčia —"
Dvaja však už za nohy ho popadli pevne
i vytiahli, bár sa aj zpieral, skubal hnevne.
Zajali ho pošmikom: „von z podmole, rače!
poď — poď, ukáž teraz ty, ako Zvara skáče?"
Musel voľky-nevoľky dostáť svojmu slovu.
„Hľadzte!" nábeh urobil po dva razy znovu;
na tretí raz zabehnul, ale zkárovaním
kolo vatry hybaj! preč — ztúkal, a tí za ním —

Vrátili sa so Zvarom, udychčaní zcela;
a poneváč medzitým vatra prehorela,
zle-nedobre na Klocka, tobôž i na Števa,
zas do tých sa vrepili: vraj ni kúska dreva
nepriložia hniliaci! nie dosť, že ni ihly
neodťali — priložiť horkýže by stihli!
akí páni! — „Trieľte si! keď vám treští hlava —"
Klocok vrkol, sypúc zpäť švábku do rukáva;
ale zoplí by ste, viem, vďačne po pampúšku,

Digitized by Google

plno!“ — „Vidíš, Zvara preds' dlžen je nám zkúšku —
zhovej,“ tíšil Ranostaj. „Chlapci! hor' sa k činu!“
I začali trepať na pahreb haluzinu.
Zkudlilo sa zpod nej, dym oviešal sa smrečím;
však kládli len viac a viac, a dym ešte väčším
zvíril prúdom, zaclonil hviezdky jim bezmála,
ba i mesiac, ktorý sa zdvihol zpoza brala —
„Teraz ale na hŕbu! — Zvara, nech sa páči! —“
„Choď si! —“
„Kytas! tu je, ľa! — on nech popotlačí!
(Vtedy zcupkal na sivku ku nim.) Dosť je ťažký,
nabumbal sa, nakmásal v sadoch na dôvažky!“
Priskočili. snesli ho, klbkom podhodili,
drugal bár dosť nohami, na stoh vysadili
čečinový, hroziac mu: „tu sa budeš udiť!
abys' vedel, jak je to — za nami sa lúdiť,
ty starigáň! —“ „Ale no!“ ryknul, šerudil sa,
zbrhlal strašne, „pusťte! kăď“ — za rukávy kryl sa,
„joj!“ „Tam seď!“ sa zrechtali. V tom zprašťalo búrne,
plam šprihol, i uskokli. Zkotúľal sa s turne
ako brvno; zchrčal. Smiech —
Lapli však ho znova,
„hore!“ — Darmo Klocok jim: „už ste za šaľovia —“
„Rušaj!“ — „Čo má prilipať nám vždy ani ovad?“
„Na kopec s ním! takoj ho rúče vykopcovať,
aby pamätal, kde sme dneská nocovali! —“
Odvliekli ho, natiahli, papekami fali,
že sa zvíjal sťaby had, reval, až tak vrelo
horou, v bralách do kola; nič mu neprospelo.
„Budeš ciepkať za nami? tetrov! turo hlúpy!“
sádzali mu: „cepy tak! — takto tlčú stupy! —“
„na drholci takto drú —“ Zvrešťal hrozne. Zaťku
pohlo už; vstal. „U čerta!“ kríkol na čeliadku,

Digitized by Google

„čo robíte, zvetrelci!? — Radšej hľadzte kone!“
chvatne šibol popri nich. „Postar sa ty o ne!
máš času dosť —“ odsekli hromadne mu na to.
I len keď sa zadušal zúbožený Maťo,
viac že nepriplichtí sa, ustali od besu —

„A podkovy — ktorýsi zvolal — naše kde sú?“
„Ja viem?“ zhundral Kytas, a kulhotal za koňom.
„Nevieš? — lužeš! Chlapci, hej! po ňom, znova po ňom!
chyťte ho! — On našiel ich, stavím svoju hlavu!
ale tají —“ Zvalili zase ho na trávu,
tenťušili, knošili — „Čo ma zabijete!
neviem o nich —“ brbotal, „tnite, ako chcete,
nevyzviete“ — (Nebodaj ešte sa im teší);
zškrípal síce, ležal však čo snop na dereši.
„To dreva kus — nemožno! abo má podšivku;
vem ho parom! nechajte —“
„Už viem! lapte sivku!
odrapiť mu podkovy —“ Rozbehli sa všetci.

„Nedám! nedám! —“ zavrieskal strachom a po pleci
drmal, koho dochvatol. Ale koňa lapli,
viažu už. Rozľútil sa: „juj! aby ste zkapli —
sivko, hý!“ — „ o našiels' ich? vrav!“ — „Ne-ne-na-našiel,“
zajakal sa, osŕkal, tváril akýs' kašel.
„Driapte!“ tak Suk — „Och! tam sa — dolu — vo svíbäti.“
„Dáš ich?“ „Dám —“ „He, kolodej! chumaj vlkolatý!
hybaj —“ štopnul Zvara doň, až zastenal tiahle —

— Vatra ako zprašťaia, i zblčala náhle,
šľahotajúc plameňmi, iskier metúc príval;
na jích trblot mesiac sa usmievave díval —
ači ho skôr bavily tie šeľmovstva činy?

Digitized by Google

v svetle vatry obrovské klbčiace sa stíny? —
Klocok práve papral v nej —
„Skoro sa dopečie? —“
prikmotril sa ten i ten. „Čakaj! — čo sa vlečie,
neutečie,“ odvrkol a poprával hlavne.

Políhali kol ohňa krúžkom si kaľavne,
a podprúc sa na dlane, doň vnorili zraky.
— „Rozprávajte!“ zhorlil Suk; „čo ste takí dáki?
Či budeme všetci var' do pahreby dúchať?
Ktorý vie, nech rozpráva; my budeme slúchať.“
„Alebo si zanôťme — tak Pazucha — Hudci!
hore ju!“ „Ech! — Suk mu zas — hrtan môj je súci,
iba keď ho prelejem; ani nie sme v krčme —
Najlepšie to pred hudci, kamarát — Nevrčme!
nechajme to dievkam — Hej! ktorý viete predsi?“
„Ja nie — ja nie — ani ja —“ hlesli skoro všetci
(najskôr pilní speváci). „Ani jednu biednu! —“

„Keď tak,“ Klocok prehodil, „ja vám poviem jednu.
Sadni, Števo!“ — (Od koní práve došiel nazpät.)
„Čujme!“ vresknul Ranostaj, „radšej, ako zaspať —“

I rozprával povesť jim ‚O černokňažníku.‘
Ako slúžil u neho Martin. V akom cviku
octnul sa; vše aké mal služby plné hrúzy —
(Kytas zkľuckal seďačky; nuž súsed mu fúzy
hrozitánske načiaral, do úst vsul opalok —
druhý zkričal! ‚horíš, hej! už ti tleje lalok —‘
Prezrel, šmaril ohorok — Chechtot, haravara —
„Mlčte už raz! slúchajte!“ osopil sa Zvara.

Pokračoval: — Černokňaz vraj ulietal z rána
zavše na šarkanu kdes'. I keď za mrkania

Digitized by Google

prihrmel, a vráta sa rozstúpily v brale —
Martin šeľmu odviedol hurtom do maštale,
nasypal jej do žleba žeravého uhlia:
tu len gazda urputný — až mu káčka tuhla —
započal ho vyzkúšať: či vybrodil žrebce
v morskom oku? množstvo kde vodních pannien šepce,
vábi sladkou pesničkou, či trúchlymi nárky —
Besným saniam dvanástim či vyčistil cárky?
Či napásol piesčinou zlatorohé kravy,
perlami či nakŕmil nenásytné bravy?
Oviec kŕdeľ prehnal-li krížom chrasťmi grúňa
a posbieral po tŕňoch hodbabný vlas rúna?
Či vymlátil kúkolu a horčice stohy,
zabehnul-li pre mrcha býľa na prielohy?
Trlice či podojil? uvaril-li čary?
či rozniesol deviatim kmotrám vzácne dary,
tej stehience z ropuchy — tej hadieho sala? —
„Ťaj! — prerušil Zvara ho — stavím, že dostala
Pecúchovie oboje! — Ale ďalej, Jano!“

„Martin — Klocok nadpriadal — zavše škrkol: ‚áno.‘
Šťastie aj! že pravdu mal. Lebo starý gazda
všetko vedel, všetko — hja, čelom číra brázda —
Predsa jedno zabudnul: o čarovnom prúte:
že nevisel v trinástej izbe uzamknute,
kým gazdovať pomáhal nášmu Martinovi.
To sa ale stalo tak. Sťa kvet jabloňový
krásnu dcéru strygôň mal. Či sa uľútilo
sluhu jej, či srdiečko sa jej zaľúbilo
do švarného parobka: dosť na tom, za zory
šuch-šuch tíško k otcovi sa prikradla, ktorý
chrápal ešte — nožničiek iba cinknul hlások —
i šmik! zase strieborný ustrihla mu vlások.

Digitized by Google

Zpoza pásu odpäla kľúč mu — i len z chvíľa,
priniesla ho, no prút už pod zásterkou kryla.
Len tak mohli mladúsi starigáňa zklamať;
chybel mu vlas — na deň mu ochromela pamäť.
(„Ach-ach!“ Zvara divil sa. Ostatní sa smiali.)
Vidiac tedy strygôň, jak Martin dokonalý
je robotník, riekol mu: ‚chlap si hodný, synu!
Od zajtraška prevezmeš prácu celkom inú:
čertovo mi koleso budeš točiť —‘
„Ťuha!“
poskákali s ležiska ani švižká zpruha.
„Čertovo — hej! zrobiť ho, chlapci! Suku! Plevo! —“

A o chvíľu na stĺpci už frungalo drevo.

Po dva vše si sadli naň, na protivné konce
(i tu riadi Ranostaj, zväčša, ako on chce —)
proti sebe tvárami; jeden brvnom ztočí
priam u stĺpca, po zkrute stranou pouskočí —
a tí dva sťa vo víchre ženú do okola,
pri pokrikoch: ‚varuj, hej! — to trinásta škola! —‘

„Kytas, stúpaj na koňa!“ ktorýsi v tom hlesol.
„Tak je,“ zistil Ranostaj. „Ešte sa neniesol;
sem s ním!“ Ale nechcel ijsť —
Popadli ho, vzali
medzi seba, na koniec brvna takoj dali,
„drž sa!“ prikrucujúc mu, „nohy na popruhy!“ —
„a ty Zvara a či Suk, sadď na koniec druhý —“
Tento ale nesadnul, lež pochytiv páku,
pustil sa s ňou do behu sťaby na potaku,
krútil, krútil zbesile — a v tom pestva honec
umknul stranou: vysoko frungol toten koniec,

Digitized by Google

a s druhého Kytas bac! skydol, zavalil sa,
ustrel ako zabitý. Povyk rozvíril sa:
„chacháj! ale zabil klin — videl lanské hody! —
husársky skok, cha-cha-cha! —“ „Čušte! chytro vody!
do klobúka —“ Ktorýsi bežal na studnice —
„Tak vám treba!“ Zaťko jim — „máte! do temnice
chystajte sa, šialenci! — Netrúbil som, besy
nerobte s ním? horký tam —“ Žasli. „Hahoj! kde si,
Juro? skoro vodu daj! —“ Prikúril sťa víchor:
„jaj, tá stryga!“ — „Eha! ďaď, otriasol sa, vzdychol —“

Vkrátce vôkol pahreby shlučili sa znova,
pre obživu, Klocok síc prehodil bol slová:
„kto sa hojdal, nechže sa hojdá, keď mu vôľa,
kto robil, nech ide jesť;“ no to drážka bola.
Počahoval každý z nich smelo, šúľal v dlaňach,
a ryp! — „Bysťu! hodna je viac než zlato v baňach —
Mesiac! a by kotlošil — poľahlo vám, tato! —“
Zvara často zaberal, a vše: „tu máš, Maťo,“
Kytasovi podal. Suk tiež raz: „budeš zhybák?
oškrobať —“ mu ponúkol. Kývnul, že nie. „Ibák!“
zrechtili sa ostatní, jak tak hlavou zkrútil.
Zvara tedy podával, Kytas ale rútil —

„Chlapci! na zboj!“ ozval sa naraz Ranostajov.
Poskákali — „a kde?“ „Nuž nemáte dosť hájov,
vrchov, dolín okolo!? — Kde tá hviezda letí,
za ňou druhá, tretia —“ „Hej, poďme!“ kríkli —
„Kde ty?“
„Kam ma oči zavedú“ — „A ty?“ „Do dediny.“
„Vy zas?“ „To už vieme my — nemusí íjsť iný —“
Pobrali sa po tlupách; mesiac bleskotal až —
„Kto chce so mnou — Klocok jim — ja idem na salaš!“

Digitized by Google

Ešte kríkli odchodom: „Števo! nejdeš ozaj
s nami?“ — „Iďte, ztreštenci! brúste — Pre mňa choc aj
zlámte krky —“ zhundral, čo zbudlo, tým drieväťom
roznecujúc pahreb. „Nu, dobre! zostaň s Maťom!
ale, čuješ? aby ste dohliadzali kone! —“
„Na rozkaz! — ej, pocválaš až do sitna po ne! —“

Zašli. Hájmi zavznela mnohá pieseň známa:
‚Horou, chlapci! horou,‘ zas ‚Ta ma, Bože, ta ma . . .‘

* * *

Letnia noc, jejž hladinou luna tenie bledá,
ku čomu sa všetkému upotrebiť nedá!
Zvlášte dobré gazdinky, starostlivé matky
znajú to; hej, lebo jim deň je každý krátky
a čoby bol ešte raz tak dlhoký, jak je.
Sbehnul krosien osnovou — nič to; ony také
priadky, k tomu tkáčky sú: hneď navijú zase,
a s návoja na návoj steká v čistej kráse
luno-jasné tkanivo — Kadenáhle holí
zôrnym brdom — jakoby zlaté nite boly —
ostatnie sa preklzly lúče, šerá vlna
u podnoží vo prepasť vtiahla ligot člna:
okamžite prisadnú pod kudlatý kužeľ,
pradú chvatom — vlákno bár tmie sa ani žúžel,
nite predsa biele sťa prúžky svetla tenú,
spojujú sa v pasiemká, radia ku pradenu,
v tom lietačky ovinú, a než myseľ zhliadla,
s víriacich sa rinú ciev prúdmi na snovadlá;
a z obratných priadok sa zápät tkáčky staly,
zakolíšu bidlami hviezdnej do povaly,
spúšťadlo šťuk! šťuk-šťuk — sťa zyv perlovej sliepky —

Digitized by Google

dcéry točia kolovrat, pomykajú ciepky,
nôťa, liecu motýlmi, neznajú si miesta,
až s návoja plátna kus, inu, mliečna cesta
rozkrýdli sa nivou po hrádzu večernice —
tu zabehnú, ponačrú luny zo studnice
a šust! kropia rosou ho, sriebrom, poupäté —
— a noc jasnú odo dňa zťažka rozoznáte.

Mesiac, toť hľa, húpa sa hrave nad močily;
môže, bo veď na mrku ešte vyvláčily
ľany z nich; zas odbehne k brezovému háju
na Kráčiny, nie div, bo tam ich roztáčajú.

A jako ľan, dúži (hja, siaty do noviny,
vo fašianok ale tiež bolo ‚tiny-tiny')
ustiela sa z bystrých rúk po prieložnej stráni:
‚hu-hú!' zhusta zavznieva, spevot rozkochaný
roní sa z úst dievčich a liece do chotára —

V ten čas v chrasti združďalo. Pazucha a Zvara
štverali sa, mrmlajúc, sťa keď macko chváta.

Zkríkly dievky strachom: „juj! mamo, kde ste? rata!"
a uskokly. „Medveď — čo?" ozvali sa oní,
sbehnúc ku nim. „Bodaj vás!" — „Jak mi srdce zvoní!
vy — vy —" vyčítaly jim obe (sesternice).
„Ani," matką jednej v to — „plaché holubice! —"
„Pomáhaj Bôh! — ešte vždy v práci?" Zvara zhákal.
„Ešte," Zuzka na to mu. „Ty bys' chytro skákal —
päť kôp len tak roztočiť, jakby plasol dlaňou!
probuj —" hrsť mu núkala. „Ech! čo mňa do ľanov?
všetky, koľkokoľvek ich, najradšej bych skosil
na seno! —" „A košieľku z pavučiny nosil,

Digitized by Google

šak tak? Si mi za gazda! iď a nezabávaj —“
„Nono, pôjdem, keď tak chceš —“ „Alebo rozprávaj!
Odkiaľ ste sem prikvitli?“ „Tam nás pasie z meru —“
„A čo si mi doniesol? vidíš, na večeru —“
„Čo nechodí.“ „Drž si ho!“ zas si ona cnela.
„Len na čo vám toľký ľan?“ „Vydať bych sa chcela
a to čímskôr!“ „Ejha! kde? —“ „Pytačov až mnoho —“
„Predsa k vojsku musím —“ „Nuž, nič nebude z toho!
práve preto —“ „Tedy tak?“ „Hej, tak!“ „Veru zkrátka —
Takto musel pochodiť, hľa, i chudák Zaťka! —
Povedám, že urieka Pecúchovie stvora —“
„Kto? — nuž vidíš, neboj sa, dočká ťa jej Dora!“
„Ale, Zuzka! nedráž ma.“ „Ja že ťa chcem drážiť? —“
„Ani nejdem odtiaľ —“ a sadnul si na pažiť.
„Radšej podaj snopok mi hen ten —“ „Podám, ale —“
„Žiadno ‚ale,‘ nepýtam, nie je dakde v brale;“
predsa skočil, predbehnul a jak strela letí —
Škádlili sa. Matka si rekla: „ani deti —“

Pazucha však za Ulkou ciepkal. „No že! radky
mi pochlpíš!“ kríkla naň — Jináč shovor sladký
žblnkal tíšou — plamienok bĺkal mladých vatier
v strážnom svetle mesiačka, pod očami matier.

— Čo zas šibli k dedine, piati s Ranostajom,
ako došli, rozlezli hneď sa ‚hájom-fájom‘:
ktorý štipce rozkriačil, ktorý sosňal vrátka,
ten pres plot, ten záhummím — všade rada krátka.
Na vohľady tak sa to zavše tajne lozí;
a víťazstvo tým milšie, čím viac prieku, hrôzy.
I zas ticho dedinou; psi začúchli znova —
Len na vršku v zvonici húka tiahle sova;
kohút kdesi na pánte usedave zkvílil,

Digitized by Google

ale nikde ohlasu, nebodaj sa zmýlil.
A mesiačik svieti len, v stromoch šepcú vánky,
ihrajú sa s mesiačkom asnáď na schovánky,
lebo toť ho hľadajú v tôňach, ale horký!
nenájdu ho — šibal myk! oknom do komôrky,
skryl sa; vyšiel, lenže v tom šup! do inej zase
ani kocúr — zamieňal skrýše čas po čase —
‚Ja, hej! tak sa nehráme — múdry!‘ hlesly vánky,
k vetvám vzlietly, za krielcia zahly hlávky v spánky —
On len sliedil; číha, kde čo sa varí, pečie? —
i usmial sa neraz, no slovka neprerečie,
nie ten! — Hoj, keby tak chcel sdeliť taje všetky,
čo kde zkúsil: to by len boly šumné pletky!
ale nemec! — Ači tiež chodí na vohľady?
kto zná! ako kamarát, tobôž neprezradí —

Po dlhokých záletoch konečne sa sišli
na pastierni v odchod — No, horký by odišli
bez toho, by dakoľko nevyviedli kúskov!
I zrobili ver' ich dosť. Tak uličkou úzkou
boly dreva po stranách navalené hŕby.
‚Počkajte, vy kradoši! — chlupio do kotrby
ktorémusi — hora var' rastie ani z vody?‘ —
A potichu drevami zakládli jim vchody.
Vo spoločných dvoroch zas kde gazdovia žili:
jedným riady gazdovské cele zamenili,
‚budeže to ruvačka,‘ šepcúc, ‚terefere‘;
druhým znovek povrazom prikrútili dvere,
stojace si oproti, ‚skáčte, keď ste Skokna,‘
chechcúc sa; tu nošami založili okná,
privynšujúc dobrú noc — onde zase oje
zastrkli do dymníka; tam omeľo chvoje
v strechu vbodli, ‚zaraz viac pípeť bude pýtať‘ —

Digitized by Google

Ale ktoby postačil všetko vypočítať!?
Jedným slovom nebolo, jak šli, márnej veci,
aby nezprevracali na ruby ju predsi.
Jích roztopaš neznala medze, nie hranice.
Chraniač? takoj putoval každý do studnice,
a zrub v chviľke prevrhli ani dáke noše,
na žerávy na miesto vedár stokli koše —
Ani hlásnik nevyhnul — chaptil chrapom basy —
vzali mu, čo hlavnia vec — trúbu, ktorou hlási —

S tým dotiahli na koniec, k domku známej Dory.
Čo tej? urádzali sa. Zkríkli razom: ‚horí!‘
Šťuk! oblôček, vykukla hlava, chlpáň, ryša —
„kde? kde? —“ „Veru — v kolibe heno u Pališa!“
„Jaj, obludy! Dora, tiesk! všetkých čertov rohy —“
Zatrúbili ‚tú-tú-tú‘ — ‚tú-tú,‘ a poď! v nohy...

— Na salaši tí že jak? I tým šťastie prialo;
bo v putire žintice toľko pozostalo,
že dvanásti by sa ňou boli zasýtili.
Ovečky si v košiari tíško cengotily,
dunčovia však ‚hav-hav-hav!‘ jak ťapkali hore.
I valasi vzdávali chválu Kykymore,
na lubine ustretí ani včelné kláty.
Iba bača pečoval ešte zaujatý —
(bodrý starec) ohrebal práve vatru sypkú,
kumhár cofnul, v pahrebu zamoril si pípku
bezpochyby na zápek, to obdarí sníčkom —
kol fuk sťa z dúd, z cedidla kvapoce to cíčkom —
„Ale ešte nespíte?“ „Nie! nuž? —“ „Pánboh s nami!“
„I duch svätý —“ Vkročili; „hore iba sami?“
„To vy, chlapci? — Zhovejte, nono,“ duril Jana
Klocka, „pohrň od dveriec ku ohňu to šmáňa —

Digitized by Google

Hja, tí drychnú, ešte len na večer sa dojí;
planá čeľaď —“ „Počujú —“ „Nu, kto sa ich bojí!?
Sadnite si, gelety tu — Novina dáka?“
„Pasieme — tak Klocok mu — Dajte do črpáka!
ak tí nevysrebali.“ „Paša — chvalabohu!
jesto toho dosť i nám. i vám ku osohu —“
Vzal varechu, nalial — „tuť, smetana to čira —“
Ktorýsi sa ohlásil: „ale i kus syra! —“
„Hmhm, ozaj?“ „Vera vám tak zaň zaďakujem,
ako posiaľ žiaden —“ „Nu — azda vyradujem,“
a rozkrájal predrencom takoj ranniu hrudu.
— Pili, pijú, medzitým vše na hrude zhudú.
„Čo nového v obci?“ zas bača. „Len pri starom —“
„Ba nie. Ale čuli ste var' už, jak s richtárom
zle-nedobre? — Vypriahne vraj z poslednej črenky —“
„Tak im treba! logali, drali na pečienky!“
skočil druhý do reči. „— krčah tresknul hrubo —“
„Len kto príde za ním?“ v to bača. „Nech som Kubo,
palica povandruje iste na Klockovku!“
„Nikdy!“ Klockov ozval sa, „radšej dáme stovku.“
„Uvidíme —“
Všelijak hádali sa o tom.

Bača ešte kadečo rozprával jim potom.
Bol zkúsený, bačúval už od rokov mnoho:
nuž nasbieral po horách, zažil všeličoho.
Aké stretal nehody, honil veternice —
ako neraz nadojiť prišlo súkrvice —
bo v horách vraj večite všetko zlô sa tára.
„Škoda!“ kríknul jeden, „že neprišiel i Zvara —“

„Ale chlapci — doložil — i noc žiada svoje;
(kuknul vonká) hodne sa zobracalo oje,

Digitized by Google

poďme spať! — Ak ďaka vám, týchto potisneme.“
„Ba! musíme ku koňom, čas už — ďakujeme.“
„Pánboh zaplať za všetko!“ trkli pojedine.
Vyšli. Zahli na pŕte; znikli vo sihline.
„Akosi som ošažel — nebrnč! idzme spolu!“
vresknul ktorýs' — „Verím! — Poď, povaľkám ťa dolu —“

* * *

Tí dva tedy zostali — A kým kone chrumú,
Zaťka svoju, Kytas zas svoju snoval dumu.

„Maťo! keď si nahútal, to aj povedz dačo.“
Stisnul plecmi, širáň na uši pritkol — „a čo? —
neviem.“ Šmykol seďačky bližej sa ku ohňu,
špalkom štuchal —
„To už hej! rozumom si pohnú',
tam za miera — poľahlo! Nekutroš daromne!
radšej prilož —
alebo sem sa zaval ko mne.“
Poslúchnul.
„Ty — idúcky, a si stretnul koho?“
„Mhm,“ zdrugal nohami. „Koho, Maťko?“ — „Mnoho!“
„Vyrátaj mi na prstoch — stará Pecúchovie,
jedna —“ „Tú nek!“ „Druhý či druhá? —“ „Tuturovie
Marka, veru!“ zhnieždil sa ani na bodľači.
„Nuž, a čo ti rekla?“ — „Hm.“ „A var' sa ti páči?“
„Jojój!“ tvár si pohladil, zmľaskal na znak chuti.
„Ale hybaj, potvoro!“ ako uštipnutý
hadom skočil Števo, „iď! —“ zrakom plným hrozby
zmeral ho a odišiel.
„Vatru neodospi!“
ešte kríkol — Maťo sa díval za ním, díval;

Digitized by Google

chápal veci lebo nie — ale hlavou zakýval,
posočil sa, zdrdnul, dlaň o dlaň česal: „hu hej!“
rykmul. S tým aj složil sa zas. V mysli ľahkej
hľadel k hviezdam — mesiac jak vše do jednej kázal —
Vatra k tomu nôti mu, dudí — Až i usnul. —

— Ktorí pohvizdujúc si ani drozdy v hrali,
ktorí nôťac, šantujúc — zpät sa povracali.
Ostatní ti z dediny boli. Ku zárube
jenže došli, už ich Šuk prihlásil na trúbe
‚tu-tú!‘ ‚tu-tú!‘ — Horami ozvena sa nesla.

Bolo smiechu — trahoč vraj oraj od remesla —

„A kde Kytas, Števo?“ — „Toť, u ohňa sa suší —“
„Zatákať mu, spáčovi — ale blízko uší!“
Zatákali. „Stávaj! už svitá, kosia v poli!“
Strepetil sa, vytiahol. „A ťa ešte bolí?“
„Nič to; kým sa doženiš, iste budeš zdravý!“
„A čo sme ti doniesli, hohój!“ — „I pozdravy!
Dora pozdravuje ťa — i na zlatú nitku!“
„Ale!“ zprel sa, zagánil — zrejme na výčitku.
„Utrč klobúk!“ urobil. Hádzali mu všakú
daň: ten jabká, syra ten — Zvaru hlávky makn.
„Jedz, Matejko! ale vieš? nežalujže mame!“

„Bolo to tam!“ Ranostaj výskol. „Iba samé
oberky ti dávajú; ale kukaj, Maťo!
ja mám len dar pre teba! nu, čo rečieš na to?“
a vytiahol z pazuchy maľovanú šatku.
„Šak je krásna? — tebe ju mám dať na pamiatku!
Poznáš? — (Števo díva sa, v zraku blesk mu žarká —)
Kto ju mal dnes na hlave!?“ Zarechtal sa: „Marka!

Digitized by Google

Tuturovie —“ a habnul. Tu priskočil Števo
sťa lev, revnul: „tisíc striel — pozri toto drevo,
oplan! tak ťa šmarím oň, že nedýchneš ani! —“
i vyrval mu šatku z ruk, zkrkval zlobne v dlani —

Ranostaj však smiechom mu: „nono, nerob divy!
Chcel som len znať, cíže si ešte pamätlivy?
Poznals' šatku — pekne! Hej, ona pohne chmurou:
lebo teraz sám si ju odnes do Tuturov,
vieš? —“
K Matovi riekol však, ktorý chápal pozde,
čo sa stalo: „už je tam! — pozde, milý drozde —“

*

Brieždilo sa: východom znamenaly zore —
Posháňali kone. Hneď sadli. Hnali spore.

Pod hájmi mhly šuľal sa kotuč za kotučom.
Škorvan vzlietal s piesenkou, slietal s mladým lúčom.

Nefrčali teraz, bár skôr by bolo treba:
Maťa ale pečlive vzali medzi seba,
chránili ho — a len sa krik vše zčernal novy,
hneď všetci doň: „toť svíbä! — Maťo, kde podkovy!?“

Digitized by Google

Digitized by Google

Tuturovie —“ a habnul. Tu priskočil Števo
sťa lev, revnul: „tisíc striel — pozri toto drevo,
oplan! tak ťa šmarím oň, že nedýchneš ani! —“
i vyrval mu šatku z rúk, zkrkval zlobne v dlani —

Ranostaj však smiechom mu: „nono, nerob divy!
Chcel som len znať, čiže si ešte pamätlivý?
Poznals' šatku — pekne! Hej, ona pohne chmurou:
lebo teraz sám si ju odnes do Tuturov,
vieš? —“
K Maťovi riekol však, ktorý chápal pozde,
čo sa stalo: „už je tam! — pozde, milý drozde —“

*

Brieždilo sa; východom znamenaly zore —
Posbáňali kone. Hneď sadli. Hnali spore.

Pod hájmi mhly šúľal sa kotúč za kotúčom.
Škorván vzlietal s piesenkou, slietal s mladým lúčom.

Nefrčali teraz, bár skôr by bolo treba;
Maťa ale pečlive vzali medzi seba,
chránili ho — a len sa kŕik vše zčernal nový,
hneď všetci doň: „toť svíbä! — Maťo, kde podkovy!?“

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

J. GAŠPARÍK
knižný a papierový obchod
a knihtlačiareň
v Turčianskom Sv. Martine.

Digitized by Google

PG 5438 .O7 N3 C.1
Na obnocke :
Stanford University Libraries
3 6105 036 112 444

5438
.O7
N3

DATE DUE		

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

Digitized by Google

Digitized by Google